

bibblan

“Varje fängelse behöver ett fungerande bibliotek”

SID 12

Hur är det med den digitala kompetensen?

SID 25

Bibliotekarier älskar sitt jobb men oroar sig för framtiden

SID 28

Innehåll 2 / 2019

LOIDA GARCIA-FEBO OM BIBLIOTEKENS BETYDELSE I SAMHÄLLET

20

FINLANDSSVENSKA
BIBLIOTEKARIER MÖTTES
I ÖSTERBOTTEN

I6

I2 VARJE FÄNGELSE BEHÖVER
ETT BIBLIOTEK

6 BERÄTTARFESTIVALEN
SEASIDE STORIES I HANGÖ

AKTUELLT4-10

Kolumn: Demokratins skattkammare
– diktatorns skräckkabinett 11

"Biblioteket är till för alla" 12

Finlands svenska
biblioteksdagar 16

Kompetens i fokus på biblioteks-
dagarna i Helsingborg 18

Bibliotek + kultur-
verksamhet = sant 19

"Bibliotek behövs för starka
samhällen" 20

Fem frågor: Belinda Kardén 23

Finlandssvenska klassiker 24

Hur är det med den
digitala kompetensen? 25

Nio av tio biblioteksanställda är
entusiastiska över sitt arbete 28

Trotjänaren 29

Hälsningar från styrelsen 30

HUR ÄR DET MED BIBLIO-
TEKENS DIGITALA KOMPE-
TENS?

25

ÖSTNYLAND FICK BARN-
LITTERATURFESTIVAL

4

8 BLANKA-BIBLIOTEKEN FRÄM-
JAR TILLGÄNGLIGHETEN

IO BIBLIOTEKSCYKLISTER
PÅ TURNÉ

TROTJÄNAREN UFFE
GÅR I PENSION

29

Högsommar och ministerbesök

Veckan efter midsommar kom beskedet att också biblioteket jag jobbar på skulle få besök av en minister i samband med den biblioteksruna som regeringen offentliggjorde då regeringsprogrammet presenterades i Ode i juni. Syftet med biblioteksrunan var att redogöra för regeringens viktigaste mål och få respons på regeringsprogrammet d.v.s. diskutera med finländarna och fånga upp de kommentarer och frågor som besöken ger.

Statsministerns ord om att biblioteksväsendet ”utgör en hörnsten i den finländska bildningen och erbjuder oss många gemensamma mötesplatser” och att ”bibliotek är förknippade med en bra finländsk princip: det vi har till låns ska lämnas tillbaka i gott skick” var glädjande och välkommet.

Regeringsprogrammet är en diger lunta på över 200 sidor och under målet ”Kulturtjänsterna är mer tillgängliga och förutsättningarna för kultur har förbättrats” hittar vi det som direkt berör bibliotek d.v.s. ”Tillgången till bibliotek och till bokbussar tryggas och man sörjer för att samlingarna är mångsidiga: statens stöd till biblioteken bör vara så stort att biblioteken kan skaffa exempelvis sådana kulturprodukter som har liten upplaga, och biblioteken bör ha material också på andra språk än de inhemska. Utgivningen av

vetenskaplig litteratur på de inhemska språken stöds. Tillgången till kvalitetslitteratur med liten upplaga förbättras. Skyddet för det immateriella kulturarvet ombesörjs.”

Som speciellt viktigt ser jag att samlingarnas mångsidighet lyfts fram.

Ministerbesöket i mitt bibliotek blev lyckat och i publiken satt närmare 30 personer, vilket inte var dåligt med tanke på att det var högsommar. Diskussionen flöt bra och frågorna och kommentarerna var varierande.

När det här skrivs har ministrarna besökt över 20 bibliotek på sin runda och den kommer att fortsätta in i september. Bra att biblioteken som mötesplatser och träffpunkter lyfts fram av regeringen och vi hoppas att också andra politiker nappar på den här möjligheten att träffa invånarna på den mest naturliga av mötesplatser – biblioteken.

Karolina Zilliacus
ordförande för FSBF

Statsministerns ord om att biblioteksväsendet ”utgör en hörnsten i den finländska bildningen och erbjuder oss många gemensamma mötesplatser” var glädjande och välkommet.

Bibban

är Finlands svenska biblioteksförenings medlemstidning, som utkommer tre gånger om året. En webbversion av tidningen publiceras på www.fsbfi.fi där också tidigare nummer finns att läsa. Kontaktuppgifter till styrelsemedlemmarna finns på sidan 31.

ISSN (tryckta upplagan): 1459-5044
ISSN (webbversionen): 1459-5052

Utgivare

Finlands svenska biblioteksförening r.f.

Ansvarig utgivare

Karolina Zilliacus (ordf.)
karolina.zilliacus@pargas.fi

Chefredaktör

Pamela Friström
fsbf@fsbf.fi

Redaktionsråd

Malin Hollmén
Mikaela Wickström
Lotta Karlström
Layout Heidi Jylhä, Solid Media
Tryckeri Forsberg, Jakobstad

Annonser

Vill du annonsera i Bibban?
Hör i så fall av dig till fsbf@fsbf.fi.

Annonsspriser:

Helsida (bakpärm) 350 €
Helsida (inlag) 300 €
Halvsida 200 €, fjärdedelssida 150 €

Material

Material som skall publiceras i tidningen levereras enklast per e-post till fsbf@fsbf.fi. Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera text och bilder före publikation och ansvarar ej för returnering av inskickat material.

Medlemsavgift

Ordinarie medlemmar 25 €
Studerande, arbetslösa, pensionärer och föräldralediga 10 €
Konto: FI1280001270200513
Referensnummer: 30 050 15
Betaltarens namn bör vara samma som medlemmens.

Prenumerationsavgift

Inom Finland 35 €
Utomlands 45 €

Adressändringar

Adressändringar och andra medlemsärenden kan meddelas per e-post till fsbf@fsbf.fi

Webbplats www.fsbfi.fi

Pärmbild Pamela Friström

Koncentrerad publik. Lena Frölander-Ulf berättar om sina böcker för tredjeklassare i Borgå huvudbibliotek.

Östnyland fick en egen litteraturfestival

■ Det har saknats en egen litteraturfestival i Östnyland, men den 5–11 maj i år ordnades den första versionen av *Barnlitteraturfestivalen Ord* i Borgå och Sibbo. Festivalen var tvåspråkig och arrangerades av orternas bibliotek och av kulturhuset Grand i Borgå och kulturhuset Lilla Villan i Sibbo.

Festivalveckans program bestod av författarbesök, verkstäder, föreställningar och utställningar. En stor del av författarbesöken ordnades för skolklasser och eleverna fick bl.a. träffa författarna och illustratörerna **Lena Frölander-Ulf**, **Annika Sandelin**, **Linda Bondestam**, **Jenny Lucander**, **Veera Salmi**, **Antti Halme** och **Tapani Bagge**. Det ordnades också öppna författarbesök med **Eva Frantz**, **Tapani Bagge** och **Linda Bondestam**.

I Borgå huvudbibliotek stod bibliotekets egna bokpratare på scenen en lördag och professor Bluffo bjöd på bokmagi. I Sibbo huvudbibliotek uppträdde Teater Tapir med föreställningen "Röjsfasoner" och där ordnades också rim- och dansverkstäder för de yngsta under festivalveckan.

Kulturhusen bjöd på teaterföreställningar, berättelser från Norden och bokbio.

Under hela majmånad var Lena Frölander-Ulfs illustrationer ur boken *Pappa, jag och havet* utställda i Sibbo huvudbibliotek och Linda Bondestams illustrationer ur *Djur som ingen sett utom vi* utställda i Borgå huvudbibliotek.

Idén med Barnlitteraturfestivalen Ord är att också på det här sättet öka barns läslust och ge både dem och deras föräldrar en chans att träffa aktuella barnboksförfattare. Samtidigt lyfts de som skriver och illustrerar för barn fram med en festival som fokuserar just på dem. Tanken är att barnlitteraturfestivalen ska bli ett årligen återkommande evenemang och planeringen för nästa år är redan i gång.

Malin Hollmén

chef för bibliotekstjänsterna i Borgå

Bokpratare. Också bibliotekens personal bjöd på sig själva under barnlitteraturfestivalen.

I den här kiosken kunde biblioteksbesökare få boktips under festivalveckan.

PLOCK UR FORTBILDNINGAR

■ Samarbetsgruppen för utvecklingsuppdrag ordnar igen i höst en fortbildningsturné i Svenskfinland.

**Från nätverk till partnerskap:
Bibliotek i samarbete med andra**
15.10.2019 i Brinkala, Gamla stortorget 5, Åbo

22.10.2019 i Vasa stadsbibliotek, Dramasalen, Biblioteksgatan 13
29.10.2019 i Böle bibliotek, Auditoriet, Klockbron 9

Biblioteken har i dag ett brett samarbete med olika aktörer och ska också enligt bibliotekslagen samarbeta med andra bibliotek, skolor och daghem, myndigheter och olika sammanslutningar. Hur förlöper samarbetet? Vilka goda erfarenheter och tips om samarbetsformer finns det? Samarbete och partnerskap på svenska? Finns det gränser för samarbete och när blir det konkurrens? Behövs det spelregler?

Programmet bjuder på många presentationer inom de tre blocken *Det gemensamma rummet*, *Gemensamma evenemang* och *Biblioteket som arena*. Program och anmälan på regionförvaltningsverkets webbsida avi.fi/svenskaenheten.

På barnens villkor?

En nordisk konferens om barns delaktighet i bibliotek och kulturverksamhet

Barns rätt till delaktighet är en av grundpelarna i barnkonventionen, som i höst fyller 30 år. Hur delaktiga är barnen på våra bibliotek och hur hörs de och deras familjer när utrymmen och verksamhet planeras? Hurdana verktyg finns för att höra barnen och öka deras delaktig-

het? Regionförvaltningsverket arrangerar 20–21.11 i samarbete med Nordisk kulturkontakt i Helsingfors en nordisk konferens kring barns delaktighet på bibliotek och i kulturverksamheter. Information: **Susanne Ahlroth**, susanne.ahlroth@avi.fi, tfn 0295 018 762.

Regionförvaltningsverket

Nordisk
kulturkontakt

Barnbiblioteksträff!

Vägar till litteraturen – läsfrämjande i Svenskfinland

Onsdag 25.9.2019 kl. 9–16.15, Tammerfors stadsbibliotek, Pihlaja-Sali, Pirkankatu 2

Det är mycket på gång just nu kring läsfrämjande för barn i Svenskfinland. Många projekt, kampanjer och aktörer. Är du som jobbar med barn- och ungdomsbiblioteksverksamhet på kartan? Samarbetsgruppen för bibliotekens utvecklingsuppdrag arrangerar en informations- och diskussions-

dag om det som händer just nu. Medverkar gör bland annat läsambassadörerna, Läsrörelsens koordinator, de finlandssvenska förlagen och flera bibliotek med sina projekt. Program och anmälan på regionförvaltningsverkets webbsida avi.fi/svenskaenheten.

ALUEELLINEN KEHITTÄMISTEHTÄVÄ
REGIONALT UTVECKLINGSUPPDRAG
REGIONAL DEVELOPMENT

Seaside Stories är en berättarfestival som bjuder på inspirerande föreställningar, workshoppar för barn, unga och vuxna, berättarkaféer, författarbesök, open mic och människomöten.

Berättarfestival till Hangö

Den mångkulturella berättarfestivalen Seaside Stories ordnas för tredje gången den 14–17 november. Festivalen har nu flyttat ner från Kristinestad till Hangö. Arrangörer är ALBA SuomiFinland och Hangö stads kulturväsende.

Nordiskt Berättarcentrum, Storysharing Universum, Sydkustens landskapsförbund med flera bidrar med program. Också Hangö bibliotek är med. På biblioteket intervjuar **Pia Abrahamsson** författarna **Irmelin Sandman Liljus** och **Tuva Korsström**. Och så öppnar specialbiblioteks-funktionären **Agneta Möller-Salmela** sitt upplevelserum också för vuxna.

Varje sommar byggs ett nytt upplevelserum upp, utgående från ett nytt tema men med en del element som följer med från år till år. Rummet är förbehållet barn och ungdomar som en gång i månaden kommer dit för att lyssna på en berättelse kopplad till temat. De sitter ner, känner efter, blir kanske nyfikna på flera berättelser och böcker. Möller-Salmela berättar under festivalen om sin Hangömetod och erbjuder nybörjarworkshops i muntligt berättande.

ALBA SuomiFinland är en del av den nordiska alliansen för läkande berättande och arbetar speciellt med storytelling som kan hela och stöda människor i olika situationer. Berättare från nära och fjärran

presenterar sitt arbete: Storytelling på ätstörningsklinik, i integrationsarbete, inom fredsarbete, som en spegel inåt – och dessa teman avspeglas även i våra workshops Juuritarinat respektive Mötets mirakel (med mytologiskt tema).

Nordiskt Berättarcentrum erbjuder en workshop om sitt projekt Kvinnorum med afganska kvinnor och **Masomah Regl** från Österrike berättar om hur det är att leva mellan två kulturer, om adoption, om livet med benprotes efter en missilattack i Kabul.

Det blir också flera föreställningar. **Johanna Ringboms Josefina 70+**, **Anders Larssons Kalevala**, **Anna-Maria Toivonens Elinan surma**, **Markus Luukkonens** självbiografiska sagosköner *Från skogen*. Från Sverige kommer **Marika Nasiell** och **Celso Paco** med **Selma Lagerlöfs Bortbytingen**, från Norge Asfaltdrömmen **Ivanir Sibylla Hasson** och musikern **Zotora Nygaard** med en självbiografisk föreställning om vägen från missbruk till ekologiskt jordbruk i de norska fjällen. Engelska **Maria Vatanen** berättar de speciella sälsagorna, om "selkies". Dessutom bjuds det på estradpoesi, diktöföreställningar, berättelser med dockor och improvisation.

Festivaldeltagarna får flera tillfällen att berätta och höras, det blir berättande kring ett stilleben med havstema, flerspråkigt storysharingkafé och playbackteatergruppen Stoori skapar teater utgående från publikens berättelser.

Hjärtligt välkomna till Hangö där allas berättelser hörs. Se webbsidan och Facebook (Seaside Stories Festival) för mera information.

María Serrano
konstnärlig ledare

Foto Tapio Kekkonen / Hangö Kulturbyrå

Seaside Stories
Festival

Ordkonstlägret Ord ombord i Nykarleby

■ Det var elva blivande ordkonstnärer i åldern 7–12 år som anlände till Jeppo Uf måndagen den 10 juni. Efter att ha bekantat sig med varandra och lekt fram en pseudonym åt sig själva, fick resedeltagarna tillverka egna pass för resan. Det var en mycket brokig skara som deltog i resan! För att kunna resa behövdes också fantasifulla färdmedel och det var både flygande och simmande farkoster som byggdes av resenärerna.

Den andra dagen tillbringades i Munsala och barnen fick skriva dagböcker och måla vyer från resan, söka souvenirer, ta passfoton och slutligen klättra på den fina klätterväggen i Munsalagården. Lägreets sista dag gick av stapeln i centrum där ordkonstnärerna fick göra en undervattensresa och skapa djur i stil med **Ulf Stark** och **Linda Bondestams** djur i boken *Djur som ingen sett utom vi*. I slutet på varje dag fick barnen en stämpel i sitt

pass från resmälen och de fick även skriva bränsledikter för att kunna ta sig vidare på färden.

Nykarlebys första ordkonstläger var ett mycket lyckat evenemang och det gav mersmak för oss reseledare. Svenska kulturfonden beviljade oss bidrag för ordkonstlägret.

Johanna Häggblom

Nykarleby stadsbibliotek

Katarina Östman

Nykarleby Kultur & Fritid

Foton: Johanna Häggblom

Dickursby biblioteks barn- och ungdomsavdelning förnyas

Barn- och ungdomsavdelningen är stängd under renoveringen men små pop up-samlingar finns i aulan.

■ För närvarande renoveras Dickursby biblioteks barn- och ungdomsavdelning. Golvytan, avdelningens möbler samt sagorummet förnyas helt, likaså målas väg-

garna om i alla rum. Det här pågår till ungefär oktober och under denna tid är avdelningen stängd. I nedre aulan samt på vuxenavdelningen på andra våningen finns

ändå små pop up-samlingar av bilderböcker och skolelevers böcker.

Förnyelserna görs på basen av enkäter bland barn- och ungdomsavdelningens kunder. I enkäterna var önskemålen bland annat att utrymmen och redskap placeras långt ifrån utgången, en lugn läsvrå avskild från lekområdet, att media-apparater placeras långt ifrån barnens område och att bilderböckerna placeras med bokpärmerna framåt i hyllorna. Önskemålen beaktas i renoveringen i så hög grad som möjligt.

Bibliotekets sagorum kommer att öppnas som ett tyst, stämningsfullt rum för läsning. Elever från Jokiniemi skola har planerat de nya undervattensmöblerna där.

Under renoveringen förnyas och utvecklas samtidigt också avdelningens verksamhet och dess evenemang. Vad gäller evenemang kom många önskemål angående kvälls- och veckoslutsprogrammets mängd och biblioteket kommer i framtiden att ordna mer av den typen av verksamhet.

Läs mer: helmet.fi/dickursbybibliotek

Charlotta Panzera

bibliotekarie, Vanda stadsbibliotek

Bokleveranser hem och högläsning för att främja tillgänglighet i Åboland

Vårt bibliotek för alla, ett två år långt projekt inom Blanka-biblioteken resulterade i konkreta verksamheter inom Pargas och Kimitoöns kommuner. Syftet med projektet, som avslutades i maj 2019, var att utveckla tillgängligheten för kunder som av olika orsaker har svårt eller omöjligt att ta del av bibliotekets material och serviceutbud. Målgruppen inkluderade personer som på grund av ålder, någon form av funktionsnedsättning, lässvårigheter, språk- eller kulturbarrärer kan ha svårt att ta del av bibliotekets material.

Vi började med att kartlägga behoven genom att skicka ut en enkät till åldringar, privata och kommunala serviceboenden och Kårkullaboenden. Tillsammans med målgruppen skulle personalen svara på vilka bibliotekstjänster de kunde vara intresserade av. Dessutom frågade vi Röda Kors-avdelningar, olika äldre- och handikappråd, socialarbetare, dagverksamhetsledare, flyktinghandledare med flera om de kunde ange vilka behov som finns eller fråga målgruppen hurdan verksamhet som skulle intressera dem. Av de 50 förfrågningar som vi skickade ut via e-post fick vi 29 svar.

Blankabibliotekens Boken kommer-väska.

Många äldreboenden önskade högläsning. Dessutom önskade en del av dem också egen lånehylla och läsecirklar. För hemmaboende äldre föreslogs handledning i informationsteknik samt hemleverans av böcker och ljudböcker. För personer med intellektuell funktionsnedsättning önskades främst högläsning och egen lånehylla i Kårkullas utrymmen, men också bokklubb med lättläst, sagostunder och berättarstunder, författarbesök samt kreativt skrivande/

ordkonst. För asylsökande och flyktingar föreslogs bland annat IT-handledning, sagostunder för barn på eget modersmål, läsläsningshjälp för skolelever, hjälp att hitta litteratur till skolprojekt samt läsgrupp eller högläsning för vuxna.

Vi beslöt att satsa på önskemålen om högläsningsverksamhet och Boken kommer-tjänsten och utarbeta modeller för dem under projektperioden. Övriga önskemål kommer vi att behandla i ett senare skede.

För Boken kommer-tjänsten utredde vi olika alternativ och kom fram till att det mest genomförbara för oss som små kommuner med långa avstånd skulle vara att göra verksamheten i samarbete med hemvården. Hemvården inom båda kommunerna ställde sig positivt till idén.

Verksamheten fungerar nu så att hemvården meddelar biblioteket om det finns kunder som är intresserade av att få böcker hemlevererade. Hemvården hjälper också kunderna att fylla i våra Boken kommer-blanketter. Efter det sköter biblioteket kundkontakterna och förbereder bokkassarna, medan hemvårdens ansvar begränsar sig till transport av kassarna mellan kund och bibliotek. Tjänsten har kört igång på

Allt klart för infotillfälle för läsvolontärer i Houtskär. Till vänster infotillfälle för läsvolontärer i Korpo bibliotek.

Läsvolontärer sökes!

Kimitoön, och på prov i centrala Pargas. Eventuellt utvidgas verksamheten till kommunens andra orter i ett senare skede.

Vad gäller högläsningen kom vi fram till att den som i många andra kommuner kunde förverkligas med hjälp av frivilliga högläsare. Våren 2019 höll vi kurser i Kimito, Pargas, Nagu, Korpo och Houtskärs bibliotek. Vi utbildade sammanlagt 28 frivilliga högläsare som bland annat fick lära sig hur de bygger upp en högläsningssund, vad de kan vänta sig av volontäruppdraget, hur man väljer litteratur samt vad som är viktigt gällande bemötande. På Kimitoön ordnades kursen i samarbete med LL-center. Biblioteken fungerar nu som koordinerare av läsvolontärerna som regelbundet besöker serviceboenden, åldringshem och Kärrkullaboenden.

Inom projektet har vi också beaktat den konkreta tillgängligheten i våra bibliotek ur målgruppens perspektiv genom grundliga tillgänglighetskartläggningar av Pargas, Kimito och Dalsbruks bibliotek. Kartläggningarna utfördes av Kultur för alla och Es-teettömysskeskus ESKE under våren 2019.

I samband med projektet skrevs en YH-avhandling under rubriken *Att vattna där gräset växer. En modell för att rekrytera och motivera läsvolontärer*. Avhandlingen hittas på theseus.fi och utgår ifrån att nyckeln till att rekrytera och behålla sina volontärer är att stimulera, stärka och stödja de faktorer som från början gjorde volontären intresserad av verksamheten.

Tove Nylund
projektanställd

I unga poeters sällskap

■ I höst sparkar ett nytt spännande projekt Unga poeters sällskap igång på Tölö bibliotek i Helsingfors. Upplägget går ut på att barn i åldern 10–16 träffas två gånger per termin och delar sina egenhändigt skrivna texter med varandra i en kravlös och stimulerande biblioteksmiljö.

Inför varje träff finns ett tema som utgångspunkt för texterna. Den som vill läsa upp sin egen text högt för de andra får göra det men det är inget krav. Ingen förhandsanmälan behövs, det är bara att dyka upp. Man får gärna hämta med sig en bok man tycker om och naturligtvis

sitt bibliotekskort ifall man får ett bra boktips under kvällens lopp och vill låna något.

Biblioteket bjuder poeterna på något smått tilltugg och saft. Unga poeters sällskap är ett samarbete mellan Helsingfors stadsbibliotek och Sydkustens ordkonstskola. Projektet leds av ordkonstledarna **Lotta Sanhaie** och **Anna Söderström**.

Anna Söderström
specialbibliotekarie, Tölö bibliotek

Deltagarna delar sina egenhändigt skrivna texter med varandra.

Bibliotekshonung i Mariehamn

■ Mariehamns stadsbibliotek hade i somras en bikupa på sitt tak och en stadsodling på personalens takterass. Detta är en del av bibliotekets miljöarbete.

Bikupan hyrs av en lokal biodlare som sköter den och levererar en del av hon-

ungen till biblioteket. Den första skörden lottas vid tillfälle ut bland besökarna.

Fredrika Sundberg
kultur- och fritidsdirektör, Mariehamn

Bibliotekscyklister på turné

Hej då Borgå! Bibliotekscyklisterna cyklar vidare mot Sibbo på cykelturnéns andra dag.

■ En måndag i juni startade en nästan hundra meters cykelkö från huvudbiblioteket i Lahtis. Cykelkön bestod av 25 biblioteksarbetare, som deltog i en tre dagar lång bibliotekscyklning i Nyland.

Under turnén, som avslutades i Helsingfors i centrumbiblioteket Ode, besökte cyklisterna åtta bibliotek i Orimattila, Pukkila, Borgå, Sibbo, Kervo, Tusby, Vanda och Esbo.

Bibban träffade dem i Borgå, där den första övernattningen skedde. I Borgå hann de besöka huvudbiblioteket, Borgå gymnasiums museibibliotek och förstås Brunbergs godisaffär i Gamla stan.

Tomi Mykkänen från Kuopio bibliotek och **Tiina Kukkonen** som studerar i Uleåborg hörde till de mest långväga deltagarna.

– Vi blev genast intresserade när vi hörde om det här. Det här är den perfekta kombinationen för den som gillar både cykling

BIBLIOTEKSCYKLING

Ordnades: 17-19.6.2019

Arrangör: Borgå stadsbibliotek/Regionalt utvecklingsuppdrag i Nyland (Ake)

Inspiration: Det internationella evenemanget Cycling for Libraries, som har ordnats på olika håll i Europa sedan 2011.

och bibliotek!

Eeva Rita-Kasari jobbar på Ode och har tidigare deltagit i de internationella cyklevenemangen Cycling for Libraries. Där han hon lärt känna **Leila Juusola**, informatiker på Borgå stadsbibliotek och den som höll i trådarna för cykelturnén i Nyland.

– Jag har hjälpt till lite. Jag har fixat cykelvästarna med Odes vinylskärare och varit med och förberett avslutningsjippot på Ode, berättar Eeva Rita-Kasari

Bibliotekscyklingen handlade inte enbart om biblioteksbesök och landsvägscyklning. Medan deltagarna stretchade sina lårmuskler kunde de dela erfarenheter och samla in idéer av varandra. Under tre dagar hann de bekanta sig med kollegor från flera olika bibliotek.

Med evenemanget ville man också lyfta fram delningsekonomi. Biblioteken utgör en naturlig del av delningsekonomin. De lånar inte bara ut tryckta och e-böcker, tidningar, musikinspelningar, filmer och spel. Biblioteken erbjuder också sina lokaler till gemensamt bruk.

Malin Hollmén

chef för bibliotekstjänsterna i Borgå

Perfekt kombination. Tomi Mykkänen, Tiina Kukkonen och Eeva Rita-Kasari deltog för att de gillar både bibliotek och att cykla.

Biblioteksbesök. Cyklisterna var imponerade av bokrariteterna i Borgå gymnasiums museibibliotek.

Demokratins skattkammare – diktatorns skräckkabinett

Jag har varit så tillvida lycklig att jag fått växa upp och leva i ett samhälle med demokratiska rättigheter. Som ung hade jag till och med en tilltro till att dessa rättigheter bara skulle öka. Men under de senaste åren har det hänt saker som börjat nagga min tro på demokrati i kanterna, tron på demokrati som en självklarhet, ett tillstånd som alla omfattar. Under vårens val gick det definitivt upp för mig att demokrati nog är något som vi bör värna om och främja medan tid är.

När demokrati som begrepp infördes i bibliotekslagen 2017 väckte det många frågor om vad det kan betyda. Hur ska vi jobba för demokratin? Hur ska vi införa demokrati i vår verksamhet? Hurdana evenemang ska vi planera? När jag deltog i Sveriges biblioteksförnings biblioteks dagar i maj i Helsingborg hörde jag **Christina Adrian Jönsson**, chef på Kungliga biblioteket som hade uppdraget att ta fram den svenska nationella biblioteksstrategin, säga gällande konferenstemat kompetens, att demokrati är ett förhållningssätt i biblioteksverksam-

heten och att "vi är demokratiarbetare". Det var flera mycket givande föreläsningar i programmet, men denna mening slog mig med sin träffsäkerhet.

Att arbeta demokratiskt är ett förhållningssätt som främjar biblioteksanvändarnas fri- och rättigheter; likvärdiga möjligheter till bildning och kul-

tur, till information, mångsidig läskunnighet, livslångt lärande, ett aktivt medborgarskap och yttrandefrihet. Låter det bekant? Ja, det är syftet med vår lag om allmänna bibliotek (1492/2016). Biblioteksarbete är demokratiarbete.

Den nationella svenska biblioteksstrategin har titeln "Demokratins skattkammare" efter ett citat av **Björn Ranelid**: "Biblioteket är demokratins skattkammare och diktatorns skräckkabinett". Trots att det i den

Att man i Sverige arbetat så grundligt med biblioteksstrategin som ett ställningstagande för demokratin, kan ha att göra med att det har funnits politiska krafter som velat inskränka på bibliotekens uppgifter att främja befolkningens likvärdiga rättigheter. Detta skedde till exempel i juni när Sverigedemokraterna i Sölvesborg ville begränsa tillgången till medier på andra språk än svenska i kommunens biblioteksplan. Sveriges biblioteksförning reagerade med

Att arbeta demokratiskt är ett förhållningssätt som främjar biblioteksanvändarnas fri- och rättigheter; likvärdiga möjligheter till bildning och kultur, till information, mångsidig läskunnighet, livslångt lärande, ett aktivt medborgarskap och yttrandefrihet.

finländska bibliotekslagen finns skrivelsen om demokrati och befolkningens fri- och rättigheter saknar vi en strategi för vad det innebär i biblioteksverksamheten. Kanske därför de många frågorna om vad demokratin innebär på bibliotek. Så man tittar med intresse på hur uppdraget formulerats i den svenska strategin. Demokrati är rubriken för det första kapitlet och det är uppdelat i tillgänglighet, neutralitet och mediesamlingar, lögn och propaganda, integritet och sekretess, integration och inkludering, nationella minoriteter och urfolket samerna, funktionsrätt och barnens rätt. Steg för steg har man försökt beskriva vad de innebär för biblioteken och vilka insatser som bör göras lokalt och nationellt.

Strategin hänvisar naturligtvis till den svenska bibliotekslagen, men eftersom andan är densamma som i den finländska, om än med andra betoningar, kan strategin vidga förståelsen av demokrati på bibliotek också hos oss.

att hänvisa till bibliotekslagen. Den svenska bibliotekslagen är, såsom vår, en ramlag och lämnar kommunerna stort utrymme och profession att omsätta i verkligheten. Men, konstaterade föreningen, intentionerna bakom lagen är tydliga. "Det handlar om att allas tillgång till information och kunskap är en väsentlig förutsättning för ett demokratiskt samhälle, formuleringar som i sin tur kan härledas till regeringsformen." Hos oss grundlagen.

Skulle detta kunna hända i Finland? Just nu verkar det nästan otänkbart. Biblioteken är allmänt omtyckta, också bland politiker, och verksamheten har ett gott flyt. Vi har fått ett regeringsprogram som publicerades på ett bibliotek och har presenterats för allmänheten på flera bibliotek i landet. Men politiska strömningar kommer och går och synen på demokratiska rättigheter kan vända oväntat. Därför behöver demokratiarbetare, medan tid är, sätta sig in i och omfatta förhållningssättet för människors möjligheter att fritt verka i samhället med tillgång till bildning, litteratur och kultur.

Susanne Ahlroth

Överinspektör vid Regionförvaltningsverket med de allmänna biblioteken som specialområde (susanne.ahlroth@avi.fi)

”Biblioteket är till för alla”

Irmeli Malka-Kannisto är anställd vid Åbo stadsbibliotek som koordinator för det nationella arbetet med att utveckla fängelsebiblioteken.
Foto: Pamela Friström

Fängelsearbetet passar inte alla. Man kan inte bara stega in med attityden att här kommer jag och ska kultivera er. Det behövs humor och skinn på näsan. Men jag tycker jättemycket om det här arbetet, och jag tror att det syns, säger Irmeli Malka-Kannisto som har fört bibliotekets tjänster till fängelser i sju år.

Fängelset är en väldigt annorlunda värld, med mycket regler och rutiner. Eftersom jag har börjat från noll och har fungerat lite som en försökskanin i det här arbetet, kan jag dela med mig av det jag har lärt mig.

– Just nu leder jag en högläsningssgrupp där vi läser livstidsfängen **Janne Raninens** biografi. Deltagarna läser turvis högt för varandra, och jag läser med. Det är väldigt omttyckt, säger **Irmeli Malka-Kannisto**.

För tolv år sedan jobbade Malka-Kannisto som biblioteksfunktionär i biblioteket i Aura kommun. Ibland besökte grupper från närliggande Käyrä fängelse biblioteket. Malka-Kannisto anmälde sig frivillig att guida internerna i biblioteket och undervisa dem i informationssökning.

– Det där höll vi på med i fem-sex år tills jag en morgon vid kaffepausen slogs av tanken att vi ju kunde vidareutveckla samarbetet med fängelset.

Biblioteket sökte projektpengar, och så föddes projektet Sanat peliin. Tanken var att inspirera och uppmuntra fångar att läsa, skriva och ge uttryck för sina känslor via orden.

– Jag hade ingen aning om ifall någon av internerna skulle vara intresserad, och också fängelsepersonalen var tveksam. Överraskande nog anmälde sig elva personer.

Skrev brev till författare

– Det var inget märkvärdigt projekt, två veckor långt, säger Malka-Kannisto. Men pengarna räckte till allt möjligt roligt ändå.

Fångarna samlades vid biblioteket där Malka-Kannisto åter undervisade i informationssökning, och i att hitta bland hyl-lorna.

I dagens informations-överbelastade samhälle riskerar den som inte kan läsa så bra att marginaliseras.

– Det kommer emot interner som inte har besökt ett bibliotek sedan högstadiet. Visserligen är det inget som är unikt för fångar, utan gäller många män. Men när fångarna blir frigivna hoppas jag att de ska känna att biblioteket är en plats som är lätt att komma till.

Deltagarna fick också varsin kopia av **Jouni Hynynens** bok *Mies katoaa*, en dikt-bok som passade målgruppen väldigt bra, säger Malka-Kannisto. Vissa läste den, andra bläddrade i den, och var och en förberedde frågor till författaren som träffade gruppen en vecka senare.

– Hynynens besök var en fullträff! Han togs väldigt väl emot av fångarna, råbarkad rockmusiker som han är. Det gjorde mig jätteglad!

Internerna skrev också personliga brev till Hynynen, och han svarade på varje brev.

– Tanken var att ge fångarna möjlighet att i skrift ge uttryck för hemlängtan, il-lamående eller ångest. Jag vet inte vad de skrev, breven var privata, men jag överraskades av att en del skrev fyra eller fem sidor.

Recept för samarbete mellan bibliotek och fängelse

Efter det följde nya satsningar. Åbo stadsbibliotek frågade Irmeli Malka-Kannisto om hon ville leda ett projekt som hette *Kirjastosta juuret elämään*, och hon tvekade inte. Verksamheten utvidgades till flera fängelser. Projektpengar kom först från Regionalförvaltningsverket, senare också från Brottsförvaltningsmyndigheten.

I fjol, efter alla projektår, inrättades en fast tjänst för Malka-Kannisto vid Åbo stadsbibliotek inom teamet för bibliotekets uppsökande tjänster.

Fångar har enligt lagen rätt till bibliotekstjänster precis som alla andra, berättar Malka-Kannisto. Stora fängelser i stora städer har ofta välutrustade bibliotek med anställd personal. På andra håll kan fängelsebiblioteket påminna mera om ett bokförråd. Vid öppna anstalter har internerna ibland möjlighet att besöka närbiblioteket.

– Variationen är stor. Det finns arbete att göra.

Sedan i fjol leder Åbo stadsbibliotek med Irmeli Malka-Kannisto i spetsen det nationella arbetet med att utveckla fängelsebibliotekverksamheten. På många håll görs nu satsningar på fängelsebibliotek.

Malka-Kannisto är ivrig över att arbetet utvidgas.

– Biblioteket är till för alla. Och om det finns personer som inte kan komma till biblioteket, måste vi komma till dem. Min åsikt är att varje fängelse behöver ett välfunge-

»

FÄNGELSE- BIBLIOTEKEN

Brottsförhållanden i Finland upprätthåller 26 fängelser; 15 slutna anstalter och 11 öppna.

Enligt fängelselagen ska det i fängelserna antingen finnas ett eget bibliotek, eller så ska fångarna ges möjlighet att använda allmänna bibliotekstjänster.

Enligt fängelselagen ska fängelsebiblioteken samarbeta med allmänna bibliotek, och dess verksamhet skall överensstämma med verksamhetsprinciperna för allmänna bibliotek.

Fångarna skall tillräckligt ofta ges tillträde till fängelsebiblioteket och handledas i användningen av biblioteket.

Samarbetet mellan fängelser och allmänna bibliotek koordineras av Åbo stadsbibliotek inom ramen för det regionala utvecklingsuppdraget.

Boken "Reseptejä kirjaston ja vankilan yhteistyöhön" finns att läsa i elektroniskt format på adressen ls-kirjastot.fi/ake/vankilatoiminta/vankilakirjaston-keittokirja/

Tanken var att ge fångarna möjlighet att i skrift ge uttryck för hemlängtan, illamående eller ångest. Jag vet inte vad de skrev, breven var privata, men jag överraskades av att en del skrev fyra eller fem sidor.

»

rande, uppdaterat bibliotek, alldeles särskilt de slutna anstalterna.

För att stödja utvecklingsarbetet har Malka-Kannisto precis färdigställt vad hon kallar en receptbok för fängelsebibliotek. Den finns på nätet att ladda ner gratis, och arbetscentralen vid Åbo fängelse kommer också att trycka en pappersversion av boken.

– Fängelset är en väldigt annorlunda värld, med mycket regler och rutiner. Eftersom jag har börjat från noll och har fungerat lite som en försökskanin i det här arbetet, kan jag dela med mig av det jag har lärt mig.

Godnattsagor på video

När Malka-Kannisto besöker fängelserna går arbetet inte så mycket ut på att låna ut böcker. Det sköter fängelsepersonalen eller fångarna i första hand själva. Där det behövs hjälper hon till.

– Vi har övat oss på att plasta böcker, att ordna böckerna i hyllorna enligt samma klassificering som i ett vanligt bibliotek. Vi har gjort hylletiketter och gjort upp användarregler. Målsättningen är att göra fängelsebiblioteket så likt ett allmänt bibliotek som möjligt, fast i miniformat. Vid två fängelsebiblioteket pågår just nu ett försök med lånekort, berättar hon.

Mycket av Irmeli Malka-Kannistos tid går istället åt till att hålla workshops och kurser för internerna. Avsikten är att använda och stimulera språket och att höja läsförståelsen.

– Vi läser dikter, vi skriver dikter, vi ordnar skrivråd och frågesport, videoverkstäder och rappverkstäder. Vi spelar sällskapsspel, läser högt för varandra eller lyssnar på ljudböcker, rabblar hon upp.

– Sedan behövs det alltid en plan b och en plan c, för man kan aldrig veta hur olika idéer tas emot.

I dagens informationsöverbelastade samhälle riskerar den som inte kan läsa så bra att marginaliseras, säger Malka-Kannisto. Det handlar om så grundläggande saker som att förstå vilken ruta man ska kryssa i på FPA-blanketten.

– Läsvana är ett livsvillkor i vårt samhälle, säger hon.

Ett projekt som Irmeli Malka-Kannisto har jobbat länge med och som betyder extra mycket för henne är en satsning i Åbo där pappor får läsa in godnattsagor för sina barn på video.

– Personer som sitter på slutna avdel-

Min åsikt är att varje fängelse behöver ett välfungerande, uppdaterat bibliotek, alldeles särskilt de slutna anstalterna, säger Irmeli Malka-Kannisto.

ningar träffar sina barn ganska sällan. Där behövs projekt som det här. Det kombinerar biblioteksarbete, socialt arbete och familjearbete.

Åbo stadsbibliotek donerar avskrivna barnböcker till fängelset, som internerna får välja av. Sedan riggar Malka-Kannisto upp sin pekplatta och filmar medan papporna läser boken högt. Videofilen sparas på en

minnespinne som skickas hem tillsammans med boken.

– Godnattsagorna har fått ett otroligt fint mottagande. Det har nog blivit minst 300 godnattsagor under åren, säger Malka-Kannisto.

Pamela Friström

Vid öppna anstalter har internerna ibland möjlighet att besöka närbiblioteket. På bilden Käyrä fängelse.

Finlands svenska biblioteksdagar 2019

9-10 MAJ, LARSMO, JAKOBSTAD, NYKARLEBY, PEDERSÖRE

Bort från disken!

■ Bort från disken! Så lydde det mest populära temat på workshopen under biblioteksdagarna i maj. Tre grupper av fyra valde denna rubrik som diskussionsämne när deltagarna samlades på det ljusa och fina biblioteket i Nykarleby. Den fjärde gruppen funderade på nya kompetenskrav.

Programpunkten *Att handleda och bemöta* hade förstås sitt ursprung i konferensens överskridande titel *Rååkas, språåkas och läär i laag*. Hur vi bemöter kunden är kärnan i biblioteksarbetet, det viktigaste är att kunden får den hjälp, handledning, och information hen behöver. Meningen är att skapa en positiv och fungerande kundupplevelse. Man måste prioritera kundservice, visa att arbetet med kunder uppskattas.

Deltagarna enades om att det behövs mer diskussion både bibliotekschefer emellan samt bland sakkunniga. Alla kom till likadana slutsatser – eller snarare följdfrågor: Hur ska arbetet omorganiseras på ett sätt som låter de anställda bemöta kunderna där de finns, bland hyllorna, i bibliotekssalen? Hur ska uppsökande kundarbete se ut? Var ska biblioteken poppa upp? Hur visar vi att vi finns till hands, att det är ok att fråga och

”besvära” personalen – det är ju fortfarande många användare som börjar kontakten med en ursäkt.

Vidare funderade grupperna på hur vi kan träna vår förmåga, spelöga, att välja rätt intensitet och nivå på bemötandet, hur ska vi bäst anpassa vårt bemötande enligt kundernas krav? Vad krävs av möblemanget, inredningen och utrymmena? ”Disken ska

inte vara en mur.” Alla deltagare begrunda- de frågor kring nya kompetenser som bibliotekspersonalen borde skaffa för att klara av framtida användares frågor och behov. Räcker det med baskunskaper i IT och digitala tjänster eller ska vi gå djupare? Inom vilka tjänster och områden? Och var går gränserna i t.ex. juridiska och etiska frågeställningar? Diskussionen fortsätter!

Päivi Jokitalo

frilansande bibliotekarie

Åke-verkstad. Jimmy Pulli går igenom deltagarnas idéer kring regional utveckling på svenska.

Zoo!-serien är årets biblioteks-bok 2019

Årets biblioteksbok 2019 tilldelas Zoo!-serien av Kaj Korkea-aho och Ted Forsström.

Bibliotekspersonal från hela Svenskfinland röstade fram Årets biblioteksbok 2019. Fem böcker hade nominerats för priset, som delas ut av Finlands svenska biblioteks-förening. Kriterierna för priset är att det ska vara en bok eller samling böcker med finlandssvensk koppling som utkommit under de senaste två åren och lämpat sig speciellt bra inom biblioteksarbetet.

De nominerade var:

Dammen brister, redaktörer: **Jenna Emtö** (m.fl.)

Nelson Tigertass av **Lena Frölander-Ulf**

Runsorserien av **Mikaela Nykvist**

Väder som förändrade världen av **Marcus Rosenlund**

Zoo!-böckerna av **Kaj Korkea-aho** och **Ted Forsström**

Utmärkelsen tillföll Zoo!-böckerna av Kaj Korkea-aho och Ted Forsström med motiveringen att bokserien främjar ungdomars, i synnerhet pojkars, läsande och är därmed en viktig tillgång i biblioteksarbetet.

– Vi är mycket hedrade och glada över utmärkelsen! Speciellt värmer det att pris-motiveringen nämner Zoo-seriens ambition att locka pojkar att läsa. Vi tror att detta är en viktig kamp. Tack för att ni uppmärksammar den på detta sätt, hälsar författarna.

Hittills har två delar, *Virala genier* och *Hjärtattack*, utkommit. I höst följer den tredje boken: *Kärlek plz.*

Vinnaren offentliggjordes under årets Finlandssvenska biblioteks dagar.

Mingel på biblioteksdagarna!

Pia Borgström berättade om biblioterapi.

Nykarleby stadsbibliotek.

Författargäster. Malin Klingenberg och Ellen Strömberg.

Stadshotellet i Jakobstad. Här hade konferenssekreteraren Ulrika Backlund fixat övernattninng.

Inledde. Syskonen Peter och Ann-Sofie Sandström.

Nytt och fint. Pedrsöre huvudbibliotek i Bennäs.

Kompetens i fokus på biblioteksdagarna i Helsingborg

Sveriges biblioteksförnings biblioteksdagar ordnades i år i Helsingborg den 16–17 maj och årets tema var kompetens, ett ämne som är högaktuellt också för vår förening i och med den utredning som nu pågår (Se s. 30 i denna tidning). Ämnet belystes från olika håll och bland föreläsarna fanns företrädare från olika bibliotekstyper, från fackliga organisationer och utbildningsansvariga lärosäten.

På onsdag kväll innan programstart besökte vi på Helsingörs bibliotek Kulturværftet som både till utseende och till innehåll inte är något traditionellt bibliotek. Kulturværftet satsar stort på programverksamhet och samarbetspartnerna är många.

Nicklas Lundblad, adjungerad professor i innovation och Europachef för samhällsfrågor på Google föreläste på torsdagen om kompetens i en digital värld och vilka arbetsuppgifter som kommer att försvinna och vilka som kan komma till i framtiden. Han lyfte fram frågor om vilka krav det i sin tur ställer på kompetens och kompetensutveckling för dem som arbetar med informationsförsörjning. Han menade att en kombination av maskin- och mänskligt lärande är kompetens i digitalisering. Han betonade att det finns en risk att vi ger över uppgifter till maskinen för snabbt om vi har för stor tilltro till den. Det finns många områden där människan ännu är överlägsen maskinen, t.ex. dialektik (förmågan att ställa frågor), etik och retorik. "Learning is the new fitness" som han uttryckte det.

Ulrika Ahlqvist med en bakgrund som lärare men som har sadlat om till föreläsare

och specialiserat sig på att utifrån den senaste hjärnforskningen hjälpa människor att nå sin fulla potential, berättade om ett 10-punkts program för att behandla hjärnan på bästa sätt. Lika viktigt som den fysiska och psykiska hälsan är hjärnhälsan enligt henne och för att hjärnan skall må bra skall vi bl.a. kramas lite mera, äta choklad och dagdrömma.

Representanter från biblioteksutbildningarna diskuterade hur utbildningarna ska motsvara de ökade kompetensbehoven. Fackförbundet DIK berättade att de redan år 2011 listade bibliotekariernas centrala kompetenser och det intressanta var att de i det stora hela är de samma idag, t.ex. digitalisering, läsning, pedagogik och handledning. Idag kan ännu läggas till flerspråkighet och kulturell kompetens och att utbilda för en föränderlig framtid.

Sandra Hirsh (School of Information vid San Jose State University) pratade om framtidens kompetens och listan på behoven som hon presenterade var lång, där fanns bland annat personliga egenskaper

som kritiskt tänkande, social kompetens och problemlösningssförmåga. Arbetsgivaren igen vill ha personal med tekniskt kunnande och projekt- och undervisningskompetens. De mest efterfrågade kompetenserna i Kalifornien lär vara mjuka färdigheter, digital kompetens och användarfokus.

I diskussionen om nationell strategi och kompetensutveckling talades det om utmaningarna med att rekrytera rätt personal i den snabba förändring som sker men också om den insikt som borde finnas att det man nu gör kanske inte finns för evigt. Det är viktigt med kontinuerlig kompetensutveckling och att den skall styras i första hand av personalen själv. Diskutera kompetensfrågor med din chef hela tiden var ett av budskapen.

De flesta föreläsningarna filmades och kan ses på biblioteksförningens sida, biblioteksforening.se.

Karolina Zilliacus
ordförande FSBF

Bibliotek + kulturverksamhet = sant

Sedan drygt tio år jobbar jag som Åbo fritidssektors svenskspråkiga kulturkoordinatör. Efter att ha haft skrivbordet på flera olika adresser landade jag för snart fem år sedan på Åbo huvudbibliotek. Vilken lycka!

Jag var personligen mycket glad: Nu skulle jag få ha mitt arbetshögkvarter på ett av mina favoritställen i stan – huvudbibliotekets kvarter som kombinerar både hundra år gammal arkitektur och historiesus med nybyggd luftighet i tre våningar och moderna tankar om vad biblioteksverksamhet kan vara.

Trots min iver tog det mig några år att riktigt inse hur bra och viktigt ett bibliotek kan vara som kulturplats.

Den tvåspråkiga Vauvaviikko – Babyveckan vill jag här lyfta fram som ett fint exempel på hur kulturverksamhet på biblioteket inte bara är ett bidrag till kommunens kulturliv utan kan också bidra direkt till biblioteksverksamheten.

Babyveckan är ett evenemang för 0–3-åringar med familjer. Tillsammans med min finskspråkiga barnkulturkollega bokar vi in allt från babypoesi och ordlös teater till musiklekstunder och barnboktipsning. Det behövs stort utrymme för vagnparkering när tusentals småttingar i vuxet sällskap under fem dagar kommer för att delta i cirkusinspirerad familjemotion, för att upptäcka språkduschande ordkonstlekar, för att tupplura under en stund med medeltida sånger eller kanske bara chillar lite i de populära, uppblåsbara plaskbassängerna fyllda med mjukisdjur.

Sedan vi för några år sedan gjorde huvudbibliotekets Studio och barnavdelningen Saga till huvudplatsen för Babyveckan har vi varje år märkt samma sak: Många av föräldrarna och familjerna kommer i samband med Babyveckan för första gången någonsin in på biblioteket, eller så hör man dem säga till varandra att ”ja, hit ska vi nog börja komma oftare”.

Det är m.a.o. inte bara det litterära doftande programmet som gör sig väl på biblioteket. Med Babyveckans programpunkter som verktyg och arbetsmedel får vi en levande kontakt med nya eller ovana bibliotekskunder. De upplever biblioteket som rum och plats, de bekantar sig med

Foto: Anna Edgren

Foto: Leena Hiltunen

Kulturverksamhet på biblioteket är inte bara ett bidrag till kommunens kulturliv utan kan också bidra direkt till biblioteksverksamheten.

barnavdelningens utbud och fyller i blanketter för att få ett splitternytt bibbakort.

Några andra exempel på hur jag gärna använder olika evenemang eller kulturformer som lockbeten som kan tänkas leda Åboborna till biblioteket: högläsningstunder för vuxna på museer och sagostunder för barn på museer. Hittills har vi i Åbo hunnit bjuda på Elsa Beskow-berättelser för dagisgrupper i det borgerliga 1800-talsmuseet Ett hem, några kapitel ur *P.O. Enqvists* 1700-talsroman *Livläkaren* i Apoteksmuseets 1700-talsinteriör och spökhistorier under dunkla valv i Åbo slott.

De här pilotevenemangen har gett mersmak och om alla pusselbitar faller på plats presenterar vi nya högläsnings- och sagostunder i stämningsfulla miljöer under Svenska veckan 2019. Få se om vi också då kan aktivera inte så vana biblioteksbesökare till att upptäcka e-böcker, ljudböcker och tidskrifter, att fixa lånekort åt sig eller att anmäla sig till någon av bokcirkelarna?

Kultur på biblioteket verkställd av varierande externa aktörer kan vara en utmärkt del av kommunens övriga kulturutbud. Men man kan alltså också använda kulturen

som ett verktyg för att nå nya målgrupper eller aktivera bokvänner så att de hittar till dagens biblioteksverksamhet. Genom varierande kulturevenemang på biblioteket kan nya ögon öppnas för nya bibliotekstjänster. Genom att biblioteket deltar på olika sätt i kulturjippon utanför biblioteket kan potentiella kunder påminnas om alla de möjligheter och all den dynamiska verksamhet som hör till dagens bibliotek.

Anna Edgren

kulturkoordinatör

Åbo fritidssektor, Åbo huvudbibliotek

”Bibliotek behövs för starka samhällen”

Tritonia hade i juni äran att gästas av Loida Garcia-Febo, från American Library Association (ALA). Under sin inspirerande gästföreläsning lyfte Garcia-Febo fram bibliotekens betydelse i samhället. Hon berättade om ALA:s verksamhet och bibliotekens roll i USA och i världen.

Biblioteken strävar efter att vara så inkluderande som möjligt och erbjuder service likvärdigt åt alla. Även om information i dag finns överallt har biblioteksanställda en viktig roll i att organisera och tillgängliggöra den. Biblioteken har makt att påverka människors liv. De kan hjälpa dem att utbilda sig, hitta arbeten, öka sina inkomster, lära sig mera om samhället, vara med och utveckla och påverka.

Loida Garcia-Febo betonar vikten av att vara med i lokala, nationella och internationella projekt, även sådana som inte direkt är riktade till bibliotek och där fokus ligger på annat aktuellt i samhället. Å andra sidan är bibliotek alltid aktuella. Med innovativa tankar strävar även biblioteket efter att hitta nya arenor för samarbete, nya perspektiv på biblioteken och kreativa sätt att marknadsföra sig. Genom att vara med i olika kampanjer och projekt har biblioteken fått synlighet och lockat användare till biblioteken. Oberoende av typen av och storleken på biblioteket (akademiska, allmänna eller skolbibliotek) det är fråga om så finns det gemensamma utmaningar i biblioteksverdagen. Garcia-Febo understryker upprepa-

Biblioteken runtom i världen har mycket mera som förenar än som skiljer dem åt.

de gånger att det som händer lokalt påverkar globalt och vice versa.

ALA är aktivt med, tar ställning och lyfter fram viktiga frågor såväl inom biblioteksvärlden som i samhället överlag. ALA:s webbsidor är välfyllda med informationsmaterial, nyheter, ställningstaganden, olika projekt med mera. Deras verksamhet är omfattande och de har många olika underavdelningar. ALA är en stor förening med många anställda, vilket möjliggör utveckling och bevakning av samhället samt mångsidig verksamhet. På föreningens webbsidor finns omfattande och utmärkt material om strategier, riktlinjer, verktyg och informationssökning. Där finns även ett så kallat Publicity Tool Kit med rubriken ”Libraries = Strong Communities” som är fritt att ladda ner, men kräver registrering. De har även det veckovis utkommande ny-

hetsbrevet ”Read for later” som alla intresserade får prenumerera på.

Med i samhället på olika plan

Garcia-Febo presenterar några av de olika projekt som man har genomfört eller har på gång. ALA har mycket verksamhet som inte direkt knyter an till biblioteken. De har ett aktivt samhällsengagemang och strävar efter att hitta många nya sätt att nå användarna. Deras målsättning är att finnas med i samhället på olika plan. De arbetar starkt för rättvisa, mångfald och inkludering. Ett av de projekt hon lyfter fram är så kallade ”Rally for Libraries” eller bibliotekssammankomster runtom i landet. Till dessa tillfällen inbjuds biblioteksanställda, politiker, beslutsfattare, media m.fl. för att delta i samtal om biblioteken och deras service.

Flera gånger återkommer Garcia-Febo till att biblioteken och bibliotekarierna är ovärderliga verktyg i det moderna samhället. ALA:s ”Center for the Future of Libraries” jobbar med att identifiera trender som är väsentliga för bibliotek och biblioteksanställda. Centret hjälper oss förstå hur trender utvecklas och varför de är av betydelse för bibliotekens verksamhet. Trenderna är

klassificerade i sju kategorier och alla intresserade kan ta del av dem. En av trenderna som Garcia-Febo särskilt lyfter fram är artificiell intelligens och intelligent apparatur som har etablerat sig, både i samhället och i hemmen. För att medborgarna ska kunna dra nytta av den nya tekniken behövs grundläggande kunskaper som biblioteken kan vara med och lära ut. Biblioteken har också en viktig roll i att lära ut hur man ska hantera och kritiskt granska information.

Samma utmaningar världen över

Även om perspektivet är amerikanskt så är merparten av utmaningarna de samma internationellt sett. Vi kan lätt känna igen oss. Exempelvis integritet och säkerhet är viktiga frågor nu och i framtiden, då alltmer digitalt material och information vanligen loggas och lagras. Garcia-Febo pratade även om "Library at the center of smart communities", att biblioteken har en central roll i informationssamhället. En viktig målsättning är att öka såväl mängden av som tillgången till information.

Bibliotekens roll är betydande och de strävar efter att tillgången till information ska vara möjlig för alla på lokal, regional, nationell och internationell nivå. Samarbete mellan bibliotek men även mellan andra organisationer är viktigt, likaså att delta i lokala projekt med andra intressenter, men även bibliotekssamarbete på olika nivåer och över landsgränser.

Teknikens utveckling kommer inte att spela ut bibliotekarien, som även i fortsättningen behövs för att få fram relevant information och för att analysera och evaluera denna, menade Loida Garcia-Febo, ordförande för American Library Association.

Även om information i dag finns överallt har biblioteksanställda en viktig roll i att organisera och tillgängliggöra den.

»

ALA har satsat på marknadsföring och de har flera slogans som återkommer i olika sammanhang. De har även en konsekvent layout som snabbt igenkänns. De är aktiva på sociala medier och här menar Garcia-Febo att det är viktigt att finnas med. Några av deras etablerade hashtaggar är #LibrariesRespond, #LibrariesStrong, #Together och #LibrariesTransform.

”Read to Heal and Transform Lives” är ett annat projekt som Garcia-Febo pratar varmt om. Det handlar om läsande för att främja hälsan. Biblioteken tillhandahåller böcker och service för att hjälpa människor tillfriskna. Garcia-Febo diskuterade kring den roll som bibliotek spelar gällande att stärka samhällen och hur hon som ordförande kunnat göra en insats för friskvård och för att stöda god hälsa inom ramarna för biblioteksarbetet.

ALA:s kärnvärderingar är många och skiljer sig inte egentligen från värden som finns på våra bibliotek. De pratar om tillgång, integritet, demokrati, mångfald, utbildning och livslångt lärande, intellektuell frihet, bevarande, samhällets bästa, professionalism, service, socialt ansvar och hållbarhet. Och det är ju detta som hör till bibliotekens kärnuppdrag. Biblioteken runtom i världen har mycket mera som förenar än som skiljer dem åt. Garcia-Febo talade varmt om gemensamma projekt och mycket samarbete samt delande av information världen över för att främja biblioteksarbete och -utveckling över världens alla delar.

Garcia-Febo nämner också att biblioteken ska förmedla hopp, de finns där för individen speciellt när det är svåra tider. Hon pratar mycket om samhällsengagemang och vikten av att biblioteken finns med på många olika evenemang, även om det inte primärt finns en uppenbar bibliotekskoppling. ”Because libraries = strong communities” – biblioteken behövs för starka samhällen, detta är en slogan som återkommer i ALA:s material och är en betydelsefull vision för dem.

Stöd för akademiska bibliotek

En av ALA:s underföreningar är The Association of College & Research Libraries (ACRL). ACRL utvecklar program, produkter och service för att stöda personalen vid akademiska bibliotek att lära och förnya sig inom den akademiska gemenskapen. De har mångsidiga verktyg som är fria att använda och värda att ta del av.

Biblioteken ska också förmedla hopp, de finns där för individen speciellt när det är svåra tider.

Loida Garcia-Febo betonade att biblioteken behöver hitta nya arenor för samarbete och kreativa sätt att marknadsföra sig.
Foto: ALA/Peter Schaaf

ACRL har publicerat ett ”Framework for Information Literacy for Higher Education”, som även finns översatt till finska och svenska. Som stöd för användningen av ramverket har ACRL lanserat ”ACRL Framework for Information Literacy Toolkit” och ”ACRL Framework for Information Literacy Sandbox”. ACRL erbjuder även ”Project Outcome”, ett gratis verktyg som är designat för att hjälpa biblioteken förstå den påverkan som servicen de erbjuder har, samt dela med sig av denna information.

Pratstund med Garcia-Febo

Efter gästföreläsningen fick vi oss en pratstund med Loida Garcia-Febo och frågade om hennes åsikter gällande bibliotekens och biblioteksanställdas framtida utmaningar.

Garcia-Febo har besökt Finland några gånger tidigare. Hon är imponerad av all den service som de finländska biblioteken erbjuder samhället, inte bara i form av litteratur och information. Som exempel nämner hon t.ex. laddningsskåp för smarttelefoner samt uthyrning av cyklar och motionsredskap.

Loida upplever att man generellt har en bra attityd till bibliotek. ”Libraries are all about people” – bibliotek kommer alltid att vara relevanta, eftersom vi fokuserar på människan. Biblioteksanställda är länken mellan informationen och de som söker information. Om vi marknadsförde oss aktivare med betoning på hur vi hjälper människor hitta, analysera och använda sig av information, menar Garcia-Febo att det finns bättre förutsättningar för ett ökat stöd från beslutsfattare och invånare. Hon betonar även vikten av att arbeta tillsammans – tillsammans inom organisationen, regionen, landet och världen.

På vår fråga om vad Garcia-Febo har för hälsning till högskolornas ledning angående finansieringen av biblioteksverksamheten och de akademiska bibliotekens framtid, svarar hon att biblioteken har en central roll för högskolornas framgång. Denna framgång uppnås bara genom att ge biblioteken de resurser de behöver för att förverkliga sin huvudsakliga uppgift, att stöda högskolans verksamhet. Biblioteket är en del av högskolans ekosystem och biblioteksanställda kan inte tas bort ut ekvationen, den skulle då vara ofullständig och sakna en av de viktigaste faktorerna för studerande och forskare.

Framtidens akademiska bibliotek fortsätter att utvecklas och behöver kreativa, nyfikna och flexibla arbetstagare med en vilja att arbeta med människor. Teknikens utveckling kommer inte att spela ut bibliotekarien, som även i fortsättningen behövs för att få fram relevant information och för att analysera och evaluera denna.

Hur ser då bokens framtid ut? Garcia-Febo menar att böckerna även i fortsättningen kommer att vara en given del av vår vardag. Hon tror dock att den tryckta boken i framtiden tyvärr kommer att allt mer få ge vika för ljudböcker, och att kurslitteraturen i huvudsak kommer att finnas tillgänglig i form av e-böcker.

**Gun Vestman
Pia-Maria Niemitalo**

Tritionia

Läs mer om American Library Association på webbadressen
www.ala.com

Fem frågor till Belinda Kardén Läsrörelsens svenskspråkiga koordinator

Utbildningsstyrelsen har våren 2019 anställt två koordinators för Läsrörelsen. Pia Lumme arbetar som finskspråkig koordinator och Belinda Kardén som svenskspråkig koordinator. Vi ställde några frågor till Belinda om hennes nya uppdrag.

Berätta lite om dig själv, och vad läsande betyder för dig?

– Jag har en bakgrund som kulturproducent, med inriktning på barnkultur. Men så kom jag in i nöjesvärlden och arbetade i 14 år på ett produktionsbolag för stå upp-komik. Intresset för förebyggande arbete bland barn och unga blev allt större, och för tillfället slutför jag mina socionomstudier vid sidan av arbetet. Jag tänker att främjande av läskunnighet är det bästa förebyggande arbetet.

– För mig har läsandet alltid främst varit ett sätt att koppla av och inspireras, att för en stund glömma allt annat och stiga in i en annan värld. Som mamma, och överlag som vuxen, tycker jag att det är otroligt fint att ha möjlighet att vara den som kan öppna den här världen också för barn. Samtidigt blir högläsningen också en stund av gemenskap och närhet. Och kan det finnas något mera inspirerande än bilderböcker?

Vad är Läsrörelsen och vilket är uppdraget?

– Bakgrunden ligger i att det råder brist på läsintresse och läslust bland barn och unga. Om inget förändras kommer en tiondel av de ettklassare som inleder sin skolgång i år enligt statistiken inte att lära sig läsa ordentligt under sin tid i grundskolan. Därför behövs Läsrörelsen.

– Vi arbetar utgående från de riktlinjer för utvecklandet av barns och ungas

läskunnighet som Läskunnighetsforumet utarbetat. De finns i sin helhet på www.lukuliike.fi/sv. För tillfället är det samarbeten och nätverk som byggs upp och idéer som föds och utvecklas.

– Som koordinators samlar vi information om vad som händer på fältet. Vi sprider information och läslust, skapar nätverk, stödjer olika projekt och processer som främjar läskunnighet och multilitteracitet och vi samarbetar med aktörer inom fältet. Som svenskspråkig koordinator kommer jag att arbeta tätt tillsammans med de finlandssvenska läsambassadörerna som anställts av Syd-kustens Landskapsförbund. Läsam-bassadörerna börjar sitt arbete i augusti 2019.

Vilka är utmaningarna?

– En utmaning är att det är ett mycket brett fält, som innefattar småbarnspedagogiken, skolor, bibliotek, det sociala området, hobbyverksamhet och forskning, samtidigt som våra resurser är begränsade. Vi måste helt enkelt prioritera och utgå från de resurser vi har till förfogande.

Har ni något spännande på gång nu på hösten?

– Hösten 2019 deltar Läsrörelsen t.ex. på bokmässorna i Åbo och Helsingfors. På Helsingfors Bokmessa deltar vi med programmet Prata bok, som planeras

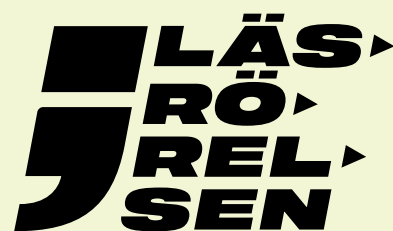
och genomförs tillsammans med skolklasser runtom i Finland. Prata bok utgår från elevernas egna programförslag, och det är eleverna själva som står på scenen. Läsrörelsen är också med i många kommande projekt och satsningar som inte ännu är officiella.

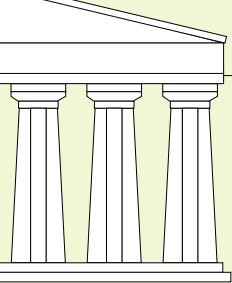
Hur kan man delta i Läsrörelsen?

– För att upprätthålla landets läskunnighetsnivå krävs att alla instanser och individer förbinder sig till att utveckla läskunnigheten. Alla kan göra något, och bäst resultat nås genom samarbete. Man kan delta i Läsrörelsen i form av egna kampanjer, som kan vara en del av Läsrörelsen.

Mikaela Wickström

specialbibliotekarie, Nordisk kulturkontakt

FINLANDSSVENSKA KLASSIKER

Hej åter i klassikernas tecken! Under våren har Finlands svenska författareförening fyllt 100 år. I ett längre perspektiv är hundra år en rätt kort tidsperiod, men om man tänker på de förändringar som skett sedan 1919, och sett i den finländska historiens utveckling, är det en händelserik period med förändringar i samhället och naturligtvis inom det litterära fältet – både i Finland och utomlands. År 1919 var Finland drygt ett år gammalt och skapandet av den unga nationen i full gång. De finskspråkiga författarkollegerna hade liksom i Danmark, Norge och Sverige organiserat sig redan tidigare och strävanden till detta hade också funnits på finlandssvenskt håll. Men de första försöken blev kortvariga. Då författareföreningen bildades till följd av en inbjudan till ett nordiskt författarmöte i Köpenhamn samma år, kan man säkert se både tidpunkten och slumpen som bidragande orsaker.

Föreningens 100-årsjubileum firades med stort festprogram på Svenska teatern i Helsingfors den 11 maj. Jubiléet till ära har föreningen också utgett historiken *Skrivandets villkor och gemenskap*, författad av historikerna **Stefan Nygård** och **Henrika Tandefelt**. Jag skall inte närmare gå in på denna intressanta bok, men rekommenderar den varmt för alla som vill läsa om en viktig finlandssvensk kulturorganisations historia.

Trots att det tog förhållandevis lång tid innan föreningen fick sin första kvinnliga ordförande (**Agneta Ara** år 1995) kom de första kvinnliga medlemmarna in i styrelsearbetet redan under 1920-talet. Den första kvinnliga styrelsemedlemmen i föreningen (från 1927 till sin död och föreningens sekreterare åren 1930–38) var poeten **Kerstin Söderholm** (1893–1943). Hon tillhörde modernistgenerationen, men hade en tillbakadragen framtoning i sitt språk i jämförelse med t.ex. **Björling** och **Diktonius**. Man kan säga att hon odlade en naturmystik som har likheter med **Södergran** och **Rabbe Enckell**, men med mer fantasipräglade inslag.

Söderholms andra diktsamling *Mot ljuset på bergen* från 1926 har gott om naturupplevelser, men det är inte fråga om tydliga observationer eller porträtt, utan om hur upplevelsen blir ett med diktjaget till den grad att gränsen mellan den yttre världen och den inre suddas ut. Naturen ger i samlingen upphov till synintryck som får närmast kompromisslösa uttryck – som om det inte finns någon väg bort i det totala mötet med den. T.ex. i dikten ”Ytterst”:

*Störst bli synerna för oss,/när solen dalar./
Öppnas klyftans bråddjup tätt invid oss,
bäras vi av gudars händer.*

*När vår livstråd hårdast tvinns,/lyfter den
oss spändast emot ljuset./Tvingas vi att
andas under töcken,/Dricka vi en genom-
skinlig eter./När vi sluta ögonen, vi hört det
största ordet.*

I diktsamlingen finns även två drömgestalter, en dikt om huldran, den svårsedda skogsvarelse och sviten *Den starke*, som är en fascinerande målning av en maskulin och kraftfull naturväsen som diktjaget möter och underkastar sig för. Kanske är det naturkrafterna som får gestalt i diktjagets längtan att möta naturen, som en reningsprocess. Särskilt andra dikten i sviten är mycket expressiv:

*Han sliter mina vingar blodiga och pres-
sar om min strupe./Må det ske!/Skär upp
djupare såren,/och låt blodet rinna!/Blotta
allt sönderfräkt inne/och låt stormen sopa
rent!/- Äntligen stryka ishavsvindar om
mitt huvud,/äntligen brinner det lågande
eldar om mitt bröst!*

Sviten är en märklig odysseé tillsammans med ett oberäkneligt väsen, ömsom stilla i gudomligt självsäkert lugn för att i nästa stund utstråla skräck eller krypa ihop som i smärta. Intressant är också hur man skönjer en personlig resa (kanske författarens egen) som en kamp med ett intro, konflikt, underkastelse, kulmen och en final där stormen har ridits ut. Som läsare tycker jag att sviten är väldigt personlig och nästan motbjudande, inte i negativ mening, men för att den uttrycker en hårdhet mot det egna diktjaget.

Läsaren får kanske bilden av att Söderholms favoritmiljö var naturen och naturupplevelserna, men diktsamlingen innehåller också dikter med de anonymiserande titlarna ”Morgon i stad” och ”Staden”. I den förstnämnda liknas staden vid ett stort djur som långsamt vaknar och framhäver sin skoningslösa urkraft. Det är svårt att avgöra om dikten uttrycker ogillande mot det urbana livet. Klart negativare är sedan den andra, som framställer staden som fjättrande, omättlig och ond. Möjligheten att leva är på sparlåga, men Söderholm framhäver i dikten ändå den kuvade livslängtan som likt maskrosor sticker fram vid husgrunden. Diktens två sista strofer får avsluta denna gång:

*Här malas vi lemlösa och hudlösa/under
kvarnarnas valsar,/och här växer den ski-
raste blom/i människohjärtats djup
Här samla vi på själarnas dagg/tills vi dig-
na under bördan./- Här lyser evighetens
stjärna/ur rännstenarnas dy.*

Johan Lindberg

bibliotekarie vid Arbis i Helsingfors

Läs mer om Kerstin Söderholm och
Finlands svenska författareförening på
www.uppslagsverket.fi

I takt med att samhället digitaliseras är det viktigt att se till att alla medborgare faktiskt också har möjlighet att utnyttja de digitala tjänsterna, säger Anu Ojaranta. Foto: Pamela Friström

Hur är det med den digitala kompetensen?

För 860 000 euro ska det digitala kunnandet bland landets biblioteksanställda höjas under de närmaste två åren. Målsättningen är att bibliotekspersonalen i sin tur ska kunna ge kunderna bättre digitalt stöd.

Det var i vintras som finansministeriet skrev slutrapporten för den s.k. Auta-modellen som ska garantera alla finländares möjlighet att använda offentliga digitala tjänster.

– I takt med att samhället digitaliseras är det viktigt att se till att alla medborgare faktiskt också har möjlighet att utnyttja de digitala tjänsterna, säger **Anu Ojaranta** som är bibliotekarie vid Åbo stadsbibliotek och forskar i informationslitteracitet.

Enligt Auta-modellen är de allmänna biblioteken en av de instanser som ska ge

medborgare digitalt stöd. Andra instanser är bland annat medborgarinstitut, medborgarorganisationer och också företag.

– Dels är stöd och handledning vid inhämtning och användning av information samt främjande av en mångsidig läskunnighet enligt bibliotekslagen en del av bibliotekens grundläggande uppgifter, säger Ojaranta. Dels ska biblioteken enligt bibliotekslagen erbjuda lokaler för lärande och olika slags frivillig verksamhet. Eftersom det finns bibliotek i alla kommuner i Finland erbjuder de en naturlig miljö för både handledda och självständiga studier i digi-

tala färdigheter.

Kompetenser för ett digitalt samhälle

Också EU har tagit fram ett ramverk för utvecklingen av digital kompetens bland medborgarna i Europa. Syftet med DigComp (The Digital Competence Framework 2.0) är att beskriva vad en EU-medborgare behöver kunna inom det digitala området för att svara mot arbetslivets krav och för att kunna fungera som en aktiv medborgare i ett alltmer digitaliserat samhälle.

»

Ramverket består av fem områden: informationsbehandling, kommunikation, innehållsproduktion, säkerhet och problemlösning. Tillsammans innehåller de totalt 21 kompetenser som är centrala när man till exempel ska söka jobb, studera, sammanställa presentationer, organisera evenemang, undervisa, dela information, kommunicera och så vidare.

– Någon kanske tycker att de här låter som vardagliga färdigheter, men de är inga självklarheter, säger Ojaranta.

“Vi kunde ha gjort bättre ifrån oss”

Anu Ojaranta blev för drygt ett år sedan anlitad av Åbo stadsbibliotek för att utreda hur det digitala kunnande ser ut bland bibliotekspersonalen i Åboland och Satakunta.

– När Auta-projektet kom igång insåg man på biblioteken att det här är någonting man måste ta tag i och organisera på lokal nivå med andra aktörer.

Ojaranta sammanställde en enkätstudie som sändes ut till samtliga anställda i de allmänna biblioteken i regionen – det handlar om cirka 500 arbetsår – och fick cirka 400 svar.

Enkäten visade bland annat att ålder är en faktor som påverkar det digitala kun-

Någon kanske tycker att de här låter som vardagliga färdigheter, men de är inga självklarheter.

nandet. Äldre personer som har jobbat längre på bibliotek är till exempel bättre på Office-verktyg och andra program som funnits länge, medan yngre personer är bättre på sociala medier.

En annan påverkande faktor är arbetsuppgift. Personer i chefsposition är till exempel bättre på Excel, medan en biblioteksfunktionär vars uppgifter inte omfattar så många digitala verktyg inte heller hanterar dem lika väl.

– Till sist kunde man se att personer som använde många olika digitala verktyg också på fritiden var bra på det mesta, vilken naturligtvis inte är så överraskande, säger Ojaranta.

– Särskilt när det gäller sociala medier är det ofta så att personer som har använt dem privat har varit intresserade av använda dem också i arbetet. Sociala medier har liksom smugit sig på. Det är sällan någon har

fått Facebook-, Twitter- eller Instagram-utbildning på jobbet.

Enligt Ojaranta var resultatet ungefär som förväntat.

– Trots att enkäten inte bjöd på några stora överraskningar, tycker jag att vi kunde ha gjort lite bättre ifrån oss. Jag vill inte säga att jag är besviken, men det finns ett klart behov av utbildning, och det ska vi jobba vidare med nu, säger hon.

Ojaranta undersökte inte skillnader mellan stad och land, men andra liknande studier har visat att det digitala kunnandet ofta är bättre i städer än på mindre landsbygdsorter.

– Samtidigt kan man konstatera att ju större biblioteket är, desto smalare är arbetsuppgifterna. En person som jobbar med inköp i ett stort bibliotek kanske inte har någonting alls att göra med Instagram eller Facebook. I ett litet bibliotek i en liten kommun är bibliotekarien ofta tvungen att göra lite av allt, att vara lite av en jonglör.

Ojaranta berättar att Seinäjoki bibliotek nyligen gjorde en liknande enkätstudie bland sina Eepos-bibliotek med nästan identiska frågor och nästan samma svar, med nästan samma procentsatser. Det tyder på att resultaten i princip kan generaliseras för hela landet, säger hon.

Särskilt när det gäller sociala medier är det ofta så att personer som har använt dem privat har varit intresserade av använda dem också i arbetet. Sociala medier har liksom smugit sig på. Det är sällan någon har fått Facebook-, Twitter- eller Instagram-utbildning på jobbet.

I takt med att samhället digitaliseras är det viktigt att se till att alla medborgare faktiskt också har möjlighet att utnyttja de digitala tjänsterna.

Sikte på 2020

I vintras kom också besked att finansministeriet beviljar de allmänna biblioteken totalt 860 000 euro för att höja det digitala kunnandet.

Under våren har Anu Ojaranta tillsammans med en arbetsgrupp från rådet för de allmänna biblioteken sammanställt en rad rekommendationer för vad det digitala kunnandet i praktiken ska gå ut på. Rekommendationerna presenterades i Lahti i april.

– Det finns stora bibliotek som erbjuder kunderna väldigt mycket digitalt stöd, och mindre bibliotek som inte erbjuder lika mycket. Arbetsgruppens rekommendation är att biblioteken åtminstone ska ha beredskap att instruera kunderna gällande bibliotekets egna digitala tjänster, och att alla biblioteksanställda ska kunna ge en viss nivå av digitalt stöd, säger Ojaranta.

– Rekommendationerna bygger på EU:s DigComp, och handlar kort sagt bland annat om att kunna söka information, att kunna utvärdera hur tillförlitlig informationen är och att dela, hantera och spara information på rätt sätt, rabblar Ojaranta upp. Det handlar om att kunna använda webbläsare och e-post, om att kunna ladda applikationer och om att använda de vanligaste sociala medierna. Det handlar om att kunna skapa digitalt innehåll, att känna till principerna för upphovsrätt och informationssäkerhet och förstå hur algoritmer och artificiell intelligens påverkar vår digitala vardag.

Målsättningen är att alla biblioteksanställda ska ha de här kunskaperna i slutet av 2020.

– För vissa bibliotek kommer rekommendationerna säkert att kräva mer arbete, för andra mindre. Avsikten har varit att nå en gemensam förståelse för vad som är rimligt att förvänta sig.

Under sommaren har varje regionalt utvecklingsbibliotek gjort upp handlingsplaner för hur de ska fortbilda sin personalen

inom respektive region. I höst kommer projekten i gång på allvar.

I Åboland och Satakunta har man valt att satsa på att stärka och utvidga redan fungerande koncept, berättar Ojaranta.

– Vi kommer till exempel att fortsätta vår digiturné där vi besöker kommuner i regionen och håller miniworkshops på olika teman. Vi har till exempel testat och talat om e-material, röstsökning, printscreenfunktioner, ljudinställningar, hur man hanterar zip-filer, datasäkerhet och molntjänster, berättar Ojaranta.

– Det som är nytt är att vi planerar att bygga en digital lärmiljö i lärplattformen Moodle där vi erbjuder kurser på distans. Tanken är att det görs mångsidigt och pedagogiskt, så att deltagarna inte bara tittar på en video utan konkret gör olika uppgifter i digital miljö – gör egna videor, chattar och så vidare.

Vilka förhoppningar har du på den här satsningen?

– Jag hoppas att kunderna när de kommer till biblioteket ska få hjälp oavsett vem de möter. Att vi inte skickar hem dem bara för att bibliotekets tekniskt stöd inte är på plats den dagen, utan att alla som jobbar i biblioteket kan hjälpa.

– Sedan hoppas jag att vi själva fördomsfritt ska våga närma oss nya digitala verktyg. Att vi inser att det är okej att inte veta allt eller kunna allt, men förhåller oss till allt nytt med öppenhet och villighet att lära. Självt är jag rätt ointresserad av e-böcker, jag har läst en enda e-bok i mitt liv, men det ska inte hindra mig från att kunna visa kunder hur e-boken fungerar. Det är trots allt i den riktning vi är på väg, säger Ojaranta.

Pamela Friström

Nio av tio biblioteksanställda är entusiastiska över sitt arbete

En färsk utredning visar att bibliotekspersonalen uppskattar arbetets mångsidighet och att få arbeta med kundtjänst. Samtidigt är många i branschen oroad över bibliotekens framtid.

I de finländska biblioteken jobbar omkring 5 000 personer, av vilka över 1 600 svarade på enkäten. Det är den största undersökningen som gjorts bland biblioteksbranschens yrkesfolk i Finland.

Enligt undersökningen är de biblioteksanställda mycket nöjda med sitt arbete. Till och med 90 procent uppger att de känner att de gör ett meningsfullt och viktigt arbete och att de ofta känner sig entusiastiska över sitt arbete. Dessutom upplever 92 procent av de tillfrågade att de valt rätt bransch.

Av del tillfrågade upplever 93 procent att de är kunniga i sitt yrke och 92 procent att kunderna uppskattar deras arbete. Samtidigt upplever lika många att kunderna inte helt förstår hur viktigt och mångsidigt biblioteksarbetet är.

Möten med människor och möjligheten att stå till tjänst är något som biblioteksanställda uppskattar mest i sitt arbete. De anser också att uppgifternas mångsidighet och möjligheten att arbeta med information och litteratur är viktigt.

Utredningen visar att de biblioteksanställdas jobb befinner sig i en brytningstid. De största förändringarna är att uppgifternas mängd ökar och blir mer mångsidiga, mängden anställda minskar, organisationsförändringar samt ökat samarbete med andra sektorer.

Många biblioteksanställda är oroliga för biblioteken. Till och med 72 procent av de tillfrågade säger sig vara oroad för bibliotekens framtid, och 63 procent anser att de ständiga förändringarna inte gynnar kunderna. Bibliotekspersonalen är ändå positivt inställd till utveckling och 77 procent uppger att de skulle vilja vara mer involverade i att utveckla biblioteken.

Utredningen visar att de biblioteksanställda är högt utbildade. Av de tillfrågade

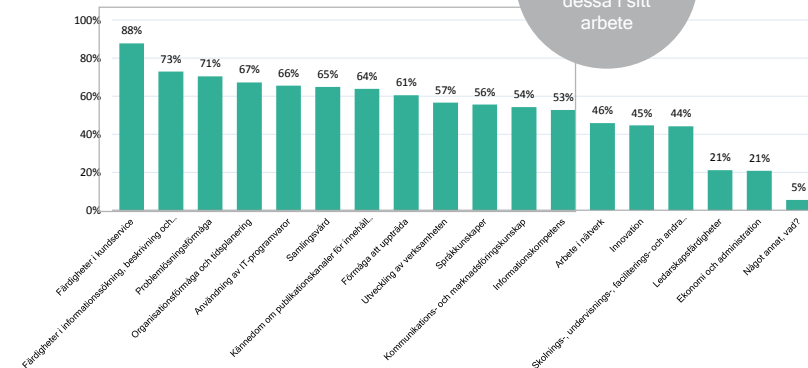
Det bästa med biblioteksarbetet: Möten

Vad är det bästa med biblioteksarbete? Välj de tre viktigaste.

Biblioteksanställda är mångsysslare

Vilka av följande använder du regelbundet i ditt arbete?

Minst hälften behöver åtminstone dessa i sitt arbete

har 70 procent en högskoleexamen. En högre högskoleutbildning är den vanligaste utbildningsbakgrunden inom branschen.

I undersökningen deltog anställda vid de allmänna kommunala biblioteken, universitets- och yrkeshögskolebiblioteken och specialbiblioteken. I undersökningen deltog bibliotekspersonal med både finska, svenska samt andra språk som modersmål.

Enkäten planerades av Minervagruppen, som består av representanter från yrkes- och ideella organisationer inom biblioteksbranschen och förverkligades av Pentagon Insight.

Kirjasto ammattilaisten silmin

KIRJASTOALAN TYÖNTEKIJÄSELVITYKSEN LOPPURAPORTTI 4.6.2019

Läs rapporten i sin helhet på fsbf.fi

Livat i bokbussen. Ulf "Uffe" Johansson har tid för alla – både stora och små. Nu går han i pension från jobbet som bokbusschaufför i Borgå.

Han har spridit glädje i byarna

Ulf "Uffe" Johansson har kört bokbuss i Borgå i 15 år. När han nu går i pension är det många som kommer att sakna honom, både i skolorna och ute i byarna.

Om det vittnar inte minst de gåvor han överöstes med under sina sista veckor vid bokbussratten.

– Man lär nog känna alla kunder som bor längs rutten ganska bra. Bokbussen är som en egen värld och den har en väldigt viktig social funktion ute på landsbygden, säger Uffe.

Han kom till biblioteket och bokbussen efter att ha jobbat i cirka tjugo år för kommunens idrottstjänster. Där ansvarade han till en början för kommunens fiskeområden och rekreationsområden – vilket passade perfekt för en person som sedan barnsben rört sig med båt i skärgården.

Men tiderna förändrades och det fanns inte längre möjlighet att ha en anställd med skärgårdsuppdrag, så Uffe blev planskötare med ansvar för några av stadens idrottsplaner. Han hade tidigare jobbat för ett bussbolag och i något skede blev han ombedd att vikariera i bokbussen. Det var trevlig omväxling och sedan 2003 har han spritt berättelser och glädje i byarna på heltid.

– Jag har hunnit se barn som lånat i bokbussen växa upp och komma tillbaka med sina barn, berättar Uffe.

Han har gillat jobbet framför allt för att det är så socialt och omväxlande. Ingen dag

är den andra lik; trots att det finns många stamkunder så vet man aldrig vem som kliver in genom dörren.

Bokbussen i Borgå kör till skolor och daghem på förmiddagarna. Då är det livat i bussen med barn i alla åldrar som behöver boktips, har ett finger som behöver plåstras om eller kanske vill sitta i famnen en stund och styra bussen.

Så är det också på ett av de sista dagisbesök Uffe gör med bokbussen. Flera grupper med barn i 3–6-årsålder kommer in i bussen och Uffe har tid för dem alla. Han tar emot högar av böcker som dagispersonalen återlämnar, men hinner ändå ge barnen uppmärksamhet. Ingen fråga är för stor eller för liten och de som vill sitta en stund bakom ratten får göra det.

– Barnen tycker mycket om honom. En del vill alltid låna vid hans disk och när han är ledig frågar de efter honom, berättar en av de biblioteksfunktionärer som brukar åka med i bussen.

På kvällarna är klientelet annorlunda. Då kör bussen ut till byarna: från Jackarby i öster och Andersböle i väster till Kerko i norr och Pellinge längst i söder. På kvällsturerna får man höra mycket om folks liv, berättar Uffe. Kunderna kommer till bokbussen för att låna böcker, men också för att prata, med chauffören och med varandra.

– Ofta står de på hållplatsen och parlamentarer redan tjugo minuter innan vi kommer.

Till Pellingerrutten hör en färja och sommarmartid finns en glasskiosk vid färjfastet.

– En glass på hemvägen har nästan alltid hört till, och nästan alltid är det Uffe som har bjudit, berättar en annan kollega om arbetsturerna med Uffe, som inte bara har varit omtyckt av kunderna, utan också av kollegerna.

För att citera en kollega: "Jag minns alla de gånger vi åkt med bokbussen med värme, så jätteroligt att få vara med och jobba med Uffe i bussen. Han är den gladaste och roligaste personen jag mött. Han sprider så mycket härlig energi till både vuxna och barn. Så fantastiskt att just han varit bokbusschaufför och fått sprida allt det här fina!"

Nu har Uffe bytt bokbussen mot båt och motorcykel, men han säger inte nej till att göra inhopps bakom ratten vid behov. Det enda negativa med jobbet är enligt honom de hala vägarna vintertid.

På frågan om bokbussen ännu behövs svara han utan att tveka:

– Absolut, det är helt klart!

Borgå stadsbiblioteks bokbuss börjar vara till åren kommen, men till alla bokbusskunders stora glädje kommer staden att investera i en ny buss. Upphandlingen är redan i full gång.

Malin Holmén

*Chef för bibliotekstjänster,
Borgå stadsbibliotek*

Kulturfonden utreder biblioteksutbildning och rekrytering

Hur står det egentligen till med den svenska biblioteksutbildningen i Finland nuförtiden? Motsvarar den arbetsmarknadens behov, och hurdana personer anställs i biblioteken?

Under de senaste åren har bibliotekslagen förnyats och utbildarnas arbetsvillkor förändrats. Bibliotekens mångsidiga uppdrag gör att de biblioteksanställdas uppgifter kontinuerligt utvecklas och byter skepnad.

Behörighetskraven på biblioteksanställda minskades drastiskt i den nya bibliotekslagen 2017. Kan det här leda till att kompetensen hos de anställda blir snävare, när ekonomiskt trängda kommuner ser en möjlighet att spara pengar? Kommer framtidens bibliotek i allt större grad att skötas av personal som saknar biblioteksutbildning?

Hur kommer biblioteksutbildningen i sin tur att påverkas, när personalens behörighetskrav formuleras mycket löst av lagen? Tappar biblioteksstudierna mark i ett läge där en utbildning är lika god som en ann?

Kanske är frågorna extra motiverade på finlandssvenskt håll. När fältet är litet kan också små skiftningar snabbt bli betydelsefulla.

Idag finns det bara en regelrätt biblioteksutbildning som helt och hållet går på svenska i Finland: kandidatprogrammet i informationsvetenskap vid Åbo Akademi. På finska kan man utbilda sig för biblioteksbranschen inom kandidat- och magisterprogram vid universitet, samt i yrkeshögskola och institut. Den spännvidden saknas på svenska.

En annan intressant skärningspunkt är när utbildning och arbetsliv ska mötas. Hurdana kompetenser frågar de allmänna biblioteken efter och är det sådana som lärs ut inom utbildningen? I hur stor grad efterlyser biblioteken kunskaper i svenska när de rekryterar?

För att kartlägga situationen har Svenska Kulturfonden beställt en utredning om den finlandssvenska biblioteksutbildningens nuvarande läge och rekryteringen av svensk personal i de allmänna biblioteken.

Utredningen sker i samråd med Finlands Svenska Biblioteksörening och Regionförvaltningsverket. En rapport med åtgärdsförslag presenteras vid årsskiftet 2019–2020.

Jag som fungerar som utredare heter **Maria Grundvall** och jobbar till vardags i Grankulla stadsbibliotek som informatiker. Jag har arbetat inom biblioteksbranschen sedan 2002 med en mängd olika uppgifter, men hela tiden med den svenska servicen som klangbotten.

Att utredningen gäller olika delar av Svenskfinland med olika utmaningar i bibliotekens vardag gör den extra intressant. Det tilltalar mig personligen då jag själv bott i både Österbotten, Åboland och Nyland.

Min jobbvardag är i sig en ständig påminnelse om att villkoren ser olika ut i olika kommuner: samarbetet inom Helmet-biblioteken ska täcka allt från tvåspråkiga Grankulla till den svenska minoritetens vardag i Vanda. Det ska bli givande att sätta sig in i utredningens ämne.

Maria Grundvall

Maria Grundvall utreder hur det står till med den finlandssvenska biblioteksutbildningen och rekryteringen av svensk personal i de allmänna biblioteken. Foto: Jonas Grundvall

Kanske är frågorna extra motiverade på finlandssvenskt håll. När fältet är litet kan också små skiftningar snabbt bli betydelsefulla.

FSBF söker verksamhetsledare på deltid

FSBF söker en verksamhetsledare för verksamhetsåret 2019–2020 med möjlig förlängning om vi får fortsatt finansiering. Arbetstiden är på 20%.

Till dina arbetsuppgifter hör att sköta föreningens löpande operativa arbeten som t.ex. kassörs-, informations- och sekreteraruppgifter. Du kommer också att vara konferenssekreterare för biblioteksdagarna som ordnas årligen på våren. Till arbetsuppgifterna hör också att delta i möten och fungera som en länk mellan styrelsen och våra samarbetspartners.

Vi söker dig som har erfarenhet av att jobba i föreningar, har intresse för biblioteksverksamheten i Svenskfinland och inte är rädd för att ta initiativ.

Låter det här intressant? Du kan skicka in din ansökan till fsbf@fsbf.fi. För mer information kontakta ordförande **Karolina Zilliacus**, karolina.zilliacus@pargas.fi, tfn 040 733 1954.

Träffa vår nya styrelsemedlem

Hej! Jag heter **Mikael Gros** och jag jobbar som innehållsansvarig bibliotekarie i Ebban, skolbiblioteket på nätet. Jag har tidigare jobbat med barn- och ungdomsverksamhet vid Esbo stadsbibliotek och det är nog den biten av biblioteksverksamheten som ligger mig närmast om hjärtat. I Ebban fortsätter jag stöda elevernas läsning och i vårt lilla team är arbetsbilden alltid omväxlande.

Jag får göra allt möjligt: Utveckla vår tjänst, åka runt och prata om Ebban, ka-

tegorisera litteratur och tipsa böcker via vår chatt. Jobbet har också fått mig att öppna ögonen både för e-läsningen och skolbiblioteken och de är båda områden som jag hoppas lyfta fram också inom biblioteksföreningen.

Ja, och när jag inte är bibliotekarie så är jag en 34-årig Åbobo som pendlar till Helsingfors ett par dagar i veckan. Just nu spenderar jag helst fritiden med att läsa **Ted Chiangs** noveller, försöka brygga egen kombucha och bonga fåglar.

FÖLJ FINLANDS SVENSKA BIBLIOTEKSFÖRENING PÅ FACEBOOK!
» facebook.com/finlands.svenska.biblioteksforening

Finlands svenska biblioteksforening

Ordförande

Karolina Zilliacus
Bibliotekschef
Pargas stadsbibliotek
tfn +358 40 733 1954
karolina.zilliacus@pargas.fi

Styrelsemedlemmar

Kristine Bårdén
Biblioteksfunktionär
Närpes kommunbibliotek
kristine.barden@narpes.fi

Mikael Gros
Bibliotekarie
Ebban
mikael@ebban.fi

Lotta Karlström
Bibliotekarie
Nykarleby stadsbibliotek
lotta.karlstrom@nykarleby.fi

Gun Vestman
Informatiker
Tritonia
gun.vestman@tritonia.fi

Päivi Jokitalo
Frilansande bibliotekarie
pjokitalo@gmail.com

Heidi Honga
Bibliotekssekreterare
Åbo Akademis bibliotek
heidi.honga@abo.fi

Malin Hollmén
Chef för bibliotekstjänster
Borgå stadsbibliotek
malin.hollmen@borga.fi

Mikaela Wickström
Specialbibliotekarie
Nordisk kulturkontakt
mikaela.wickstrom@nordiskkulturkontakt.org

Medlemsavgift

Ordinarie medlemmar 25 €
Studerande, arbetslösa, pensionärer och föräldralediga 10 €
Konto:
IBAN: FI1280001270200513
Referensnummer: 30 050 15
Betaltarens namn bör vara samma som medlemmens.

Adressändringar

Adressändringar och andra medlemsärenden kan meddelas per e-post till fsbf@fsbf.fi

Webbplats

www.fsbfi.fi
Du hittar oss också på Facebook (Finlands svenska biblioteksforening) och Instagram ([fsbf.fi](https://www.instagram.com/fsbf.fi)).

DE ALLMÄNNNA BIBLIOTEKEN
I FINLAND

2 0 1 8

58 euro per år
vad får du för det?

854

437
filialbibliotek

282

huvudbibliotek

135

bokbussar
504 000 m²
biblioteksyta

allmänna
bibliotek

34,5 miljoner verk

29 miljoner böcker
2,7 miljoner ljudinspelningar
1,1 miljoner bildupptagningar

62 000 tidningar
87 000 böcker
1,9 miljoner nya köpta verk

84,5 miljoner

lån

1,96 miljoner
bibliotekskunder

9

biblioteksbesök för
varje invånare

1,8 miljoner
öppettimmar

50 miljoner
besök

3 553
experter till din tjänst

50 000 evenemang
960 000 deltagare

38 miljoner besök
via webben